LVDOVICI XIII
COGNOMENTO IVSTI,
GALLIARVM ET NAVARRAE
REGIS CHRISTIANISSIMI
LAVDATIO FVNEBRIS,

HABITA IN SACELLO

PONTIFICVM VATICANO.

AD S. D. N.

VRBANVM VIII.

PONT. MAX.

A P. BERNARDINO DE BRAGELONGNE.
SOCIETATIS IESV.

ROMAE, Typis Hæredum Francisci Corbelletti 1643.

Superiorum Permissu.

28

ILLVSTRISSIMO, EXCELLENTISSIMOQVE D.

D. FRANCISCO DV VAL, MARCHIONI DE FONTENAY,

DOMINO DE MAREVIL, &c.

REGIS CHRISTIANISSIMI A SECRETIORIBVS CONSILIIS,

ATQVE APVD

VRBANVM VIII. PONT. MAX. ORATORI.

EGIVM virtutum speculum tibi exhibeo, (Excellentiss. Legate) *LVDOVICVM IVSTVM*. *Ad hoc cùm omnes boni fingere mores suos, tùm ex omnibus tuos tu maximè componere studuisti. Exitu certè adeo felix; vt, qui nobilissimis populis tantum Principem repræsentaret, nemo te vel sæpius,*

vel sapientiùs sit delectus. Hæc, quam exarau i, rudis illius adumbratio est; tu multò expressior. Oculis illam lustra; ea te illigatum intelliges. Fecit hoc quippe cùm Regis omnium maximi amplitudo, tùm virtus tua. Virtus omnis LVDOVICAEA est. Proinde ea tu, qua polles, esse non potuisti; quin illius in te partem exhiberes. Imò, vt amplissima atque ex multarum societate concreta est tua; Ita de LVDOVICO multùm habet. Doleo me quidem paucissima de tam multis, quæ in illo fuerunt, effinxisse. Sed expressionem cæterorum non passus est locus, in quo erat opus collocandum. Magni speculi fragmentum exiguum, Magnæ Virtutis hæc Imago mutila est. Fragmentum tamen hoc tu ne abijce, hanc Virtutis particulam ne contemne: Pars exigua LVDOVICI Magnum Virum facit. Quare adumbrationem hanc quantulacunque est, benignus accipe: vt, quando iam spirante LVDOVICO non licet, at saltem effi-cto fruaris. Fruere verò; vt, quoniam ille te viuus animauit, nunc, quod sui Iuris est, in te pergat saltem ex parte viuere mortuus. Vale.

Excellentiæ Tuæ.

Addictissimus
Bernardinus de Bragelongne
Societatis Iesu.

LV-

LVDOVICI XIII
COGNOMENTO IVSTI,
GALLIARVM ET NAVARRAE REGIS CHRISTIANISSIMI.
LAVDATIO FVNEBRIS
AD S. D. N.
VRBANVM VIII.
PONT. MAX.

VEM hac ætate suspeximus; Lvdovicvm Maiestate Regem, Virtute Iustum, Fortitudine Bellicosum, Armorum potentia formidabilem, Victorijs & felicitate nulli Secundum (Beatissime Pater): Etsi hunc durum est dicere morte nobis ereptum, quem totius vota Galliæ immor-

talem esse voluissent; Tamen atrocitatem dicti vincit officium: Ne, si memoria funeris ferri non posset, iniuria fieret Fortissimo Principi: Cui halitus extremi vitæ, non minorem gloriam, quàm ætatis anteactæ valentes Spiritus conciliarunt. Equidem non inficior robusti esse pectoris, eam cladem ferre fortiter; sed à patriæ virtute sim degener, si dolori succumbo. Nam vt ab omni æuo Galliæ Regnum singulari cura complexus est Deus; Heroibusque Maximis, quorum virtute floreret, locupletauit: Ita & à primis Regni fundati temporibus didicit Gallia, Magnas Magnorum Principum iacturas pati; sic, vt nobis in vsu sit, ad huius naturæ vulnera eruditum pectus afferre.

Qua ego re confirmatus vtcunque; de Christianissimo Rege LVDOVICO XIII. sic aggredior hoc loco dicere; vt ad hoc sacrarium Pietatis, nihil nisi pium; ad hunc fontem Religionis, nihil nisi religiosum, prædicatione tam Christiani Principis, allaturum me spondeam. Id efficiet illius Pietas singularis; Id, Religionis in Regno propagandæ studium constantissimum.

Ac Regia certè LVDOVICI Pietate, haud scio an quæ illustrior vnquam extiterit. Hæc in illius animo, à primis incunabulis, semina sua iecerat; quæ soli optimi opportunitatem nacta, & comprehenderunt facillimè, & breui spatio temporis

non.

non adoleuerunt solùm, sed fructus etiam vberrimos protulerunt. Hæc pueritiæ altrix, hæc excultrix adolescentiæ, hæc consequentis vitæ perpetua comes, Animum sapientiæ lacte vegetauit, neruis roborauit, auxit ornamentis. Quippe quam tu ætatem in LVDOVICO deprehendes, à qua se Pietas vel tantillùm seiunxerit? Egressum è cunis excepit, dum authoritate Patris grauissimorum virorum institutioni commissus est; Adolescentiæ cursum rexit, dum per omnes illius ætatis illecebras illæsum circumduxit; Virum vbique comitata est, dum in omnibus Regni vrbibus eximiæ vestigia probitatis impressa reliquit.

Quæ si persequi singula, si recensere voluero, finem non faciam. Quod retineat memoria temporum; quod amet Gallia; quod, qui me audiunt, admirentur; imitentur omnes, hoc dico; Maluisse LVDOVICVM, de Regni ac de vitæ gradu deijci, quàm vllius vnquam sceleris aspersione contaminari. Hoc decretum, conceptis verbis, suscepit Adolescẽs, hoc Vir sæpiùs iterauit, hoc tota ætate, re factisque comprobauit. O vtinam fas nobis hìc esset, tam Piæ Mentis adyta penetrare, scrutari recessus, sensus intimos intueri! quæ Virtutum spectacula se nobis obijcerent?

Fidem videremus rerum diuinarum, fundamentis excitatam firmissimis, animi sedem altis-

ſimam occupaſſe, Leges Rationi præſcribere, du-
ctum moderari, omnem quam velit in partem
flectere. Incendia ſentiremus Charitatis, quibus
tam Auguſti Regia pectoris conflagrauit. Audi-
remus ſuſpiria, quibus, dum vixit, ad æternita-
tem anhelauit. Sed hoc ingredi ſacrarium, non
cuiuſuis eſt; quibus patuit, iſta relinquo.

Quod erupit foras, quod oculis, quod auditu per-
ceptũ eſt, id commemoro. Illum vidimus ante
aras, orandi ſedulitate, ſilentij reuerẽtia, bonis om-
nibus pietate prælucere. Vidimus ad cæleſtes
epulas accedentem, nunc contremiſcere totis ar-
tubus, rei maieſtate correptũ; Nunc lacrymis præ
teneritudine colliqueſcere. Quibus tantæ Pietatis
indicijs quid eſſe poteſt in Principe laudabilius,
cuius mores in ſubditorum animos tacitè transfun-
duntur? Quid vtilius Aulæ? quid Regno? quid
Religioni cõmodius? Enimuero ita Domeſticis
profuit Pietas Lvdovici, vt quibus officium erat
illius hærere lateribus, ij caſtigatiſſimis moribus
eſſe tenerentur; Ita Regno, vt Regem æmulari
qui vellet, ei eſſet ad colendam vitæ ſanctimo-
niam magnis viribus contendendum; Ita denique
Religioni, vt eorum non pauci, quos error à fide
abduxerat, in eam intuentes, eiuſque ſplendore
perculſi, palàm exclamauerint; Non poſſe non eſſe
alieniſſimam ab errore Religionem eam, quæ
tantis

tantis diuini amoris æstibus, vultum, pectus, animum, LVDOVICVM denique totum inflammaret.

Sed hæc ornamenta fuerint priuatæ Pietatis; Quod superest, nisi Regiæ esse non potuit. Studium dixi propagandæ Religionis, in LVDOVICO fuisse constantissimum. Dicti fidem facit Gallia; Veritas, totius Europæ conscientia tenetur; Magnitudinem, omnium temporum memoria celebrabit.

LVDOVICVM vidit Gallia, Duce Religione, Comite Pietate, suas Prouincias cum florentissimis copijs sæpius peragrantem, accisis Ecclesiæ rebus fortiter consulere, salutem conciliare, restituere dignitatem. Vidit in ipso adolescentiæ flore, cùm primùm regni gubernacula capessiuit, post composita dissidia Principum, in Benearniam arma conuertere; quibus & restitutionem bonorum, quæ Religionis hostes Catholicis eripuerant, & sacri cultus restaurationem summa cum strenuitate procurauit. Vidit, breuissimo pòst tempore, perduellium iniurijs atque improbitate extimulatum, copias iterum conscribere; Occupato Salmurio, velut effractis foribus, per omnes Prouincias, in quibus Hæresis castra locauerat, iter carpere victorijs gloriosum; Pictonum Angeriacum in deditionem recipere; Pontes Santonum, Cleriacum Aginnensium, Aquitaniæ, alia-

rum

rumque Prouinciarum vrbes prope infinitas maxima cum perduellium ſtrage ſubigere. Quibus in omnibus, Deus immortalis! quam feliciter, quam piè, quàm fortiter verſatus eſt Lvdovicvs! Felicitatem æternitati commendabunt expeditiones difficillimæ, quæ incredibili celeritate confectæ, potiorem omni ſpe fructum attulerunt: Pietatem, Aræ mediis in caſtris excitatæ; vſus ſacrorum militibus imperatus; Religio, adminiſtrationis rerum caſtrenſium in partem vocata: Fortitudinem, pericula capitis ſexcentis in locis adita; laborum militarium tolerantia ſingularis; atque in perficiendis operibus, Animi contra omnia tela robur firmiſsimum.

Quæ etſi eximia per ſeſe ſunt,& Heroe abſoluto digniſsima; tamen in Lvdovico nō niſi adoleſcētis ætatis rudimēta fuerūt, quibus æui maturioris virtuti proluſit. Vidit enim,vidit eadē Gallia Fortiſſimum Principem, adulta ætate, ea perficere ad Eccleſiæ res dignitatemque tuendam; quæ non anteriorum modò temporum gloriam, ſed etiam præſentium vota omnia ſuperarunt. Vidit arcem illam impietatis Rupellam, quæ tot Regum conatus luſerat, poſt obſidionem laborioſiſsimam, poſt frænata aggeribus maria, poſt diſsipatas Cōfœderatorum claſſes, ad deditionem glorioſiſsimè cogere; Religionem ſecum in Vrbem triumpho

pho inducere ; expiare Templa ; reſtaurare Aras ; Cultum ſacrorum , qui tot annos extinctus iacuerat, in priſtinam lucem dignitatemque reuocare . Vidit, hoc impiæ fraudis exciſo capite, membra cætera , pauciſsimis menſibus, quà ferro, quà flamma, quà, dum res tulit , benigna etiam manu ſtudioſè purgare ; Prouincijs, quæ belluæ peſtilentis afflatu enectæ languebant, medicinam procurare ; Montem Albanum, qui ſecundas in impietate ab Rupella tenuerat , legum ac Religionis patientem efficere ; Peſſulanum pertrahere ad obedientiam ; Nec priùs demum contentionem deponere , quàm in omnibus regni partibus incolumitatem Religioni ſempiternam peperiſſet. Hæc vidit Gallia ; hæc Europa ſuſpexit ; hæc Poſteritas cùm accipiet , obſtupeſcet quidem rerum magnitudine ; mirari tamen , hoc Rege , deſinet. Nimirum viuebat in Heroe noſtro virtus Herculea , quæ Lernæum virus ferre non poterat. Hydram vt vidit, congredi neceſſe habuit ; & eo certamine , quo illam peteret , aut vincere , aut mori.

His laboribus Herculis noſtri diſtricta ætas maximam ad partem fuit. His aditum ſibi fecit ad gloriam , quæ conſequentis vitæ curſum ornauit : Cuius amplitudinem vt ignorat nemo, ita nec difficile eſt hoc loco præteriri. Sileri tamen

hoc

hoc à me non poteſt ; Chriſtianiſsimum Principem , poſt pacatam Galliam , bellum non niſi ægrè, voluntate pacem ſecutum fuiſſe : Atque inter bellorum incendia, non tam fortunæ muneribus , quàm optatæ pacis amore delinitum , tranquillitatem victorijs omnibus ſibi chariorem, & votis & conſilijs quæſiuiſſe.

Talem Athletam virtutis , talem Olympionicen pollicita ſibi olim erat Gallia (BEATISSIME PATER) dum auſpicijs tuis ſacro fonte ablutus, Religioni nomen dedit. Hoc ille titulo non minùs, quàm hæreditario, Primogeniti Eccleſiæ prærogatiuam poſtulabat, promittebat officia, ornamenta requirebat . Quæ cùm Gallia iam tùm in Puero præſentiret, ſperaret in Viro, in Sene deſideraret; Præſenſioni fidem inuenit, ſpe potita eſt , ſed excidit votis. Conſeneſcere Laureato non licuit; grauitati palmarum ætas robuſta ſuccubuit; Virtutem Virtus extinxit. Exantlati labores , expeditionum moleſtiæ , pectoris curæ, ſpiritus generoſi, corpus attriuerant; Vegetare ſe diutiùs in fatiſcente domicilio Mens Auguſta non poterat. Hoc ſenſit LVDOVICVS , hoc vidit ; cùm importuniſsimi morbi conflictatus ærumnis, exhauſtus diuturnitate; Forti, & intrepido animo , vt cætera ſemper omnia , mortem in-

intuens ; Vitæ minimè cupidus, præclarè factorum conſcientia hilaris, erectus ſpe præmij, de adornando deceſſu cogitare ſedulò cæpit ; rationes totius vitæ ad examen accuratiſſimum reuocare ; Animum confeſſione purgare, cæteriſque religionis officijs piè, vt ſemper, ac ſanctè defungi.

Quo in articulo, cùm multa præclarè & dixit, & fecit ; tùm hærent animo, hærebuntque ſemper illæ voces, pio Principi glorioſæ ; quibus Fortiſſimos viros, genere omni gloriæ, ſi religionem exceperis, omni laude florentes, religioſiſſimè compellauit. Diuelli ſe quidem ab hac vita non repugnantem ; dolorem tamen hunc maximum ex ea reportare, quòd tantos viros, quos in omnibus regni negotijs præclarè verſari viderit, in fide non viderit ; Teſtari diuinum Numen, ad cuius tribunal pergeret, extra Eccleſiæ Catholicæ ſepta nullum eſſe ſaluti locum ; Hortari, monentem ne reſpuerent, periculum præcauerent, reſipiſcerent. Qua ille voce tanquam cygnea, decurſæ vitæ pietati reſonans ; poſt diuturni morbi iactationes grauiſsimas, poſt crebros vehementeſque conflictus, ſummo omnium luctu, Aulæ conſternatione, Galliæ orbitate, dignam immortalitate animam exhalauit.

Ignoſce Lvdovice, Vox iſta doloris eſt. Ego

te

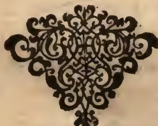
te , qui Iustissimus in vita fuisti , hac morte tua iniustum prædicabo . Vsuram tui nimiùm breuem commodasti tuis , diuturniorem debuisti . Tu Galliæ Pater, Tu Ciuium Amor, Tu Aulæ splendor & gloria : Galliæ orbitatem, quam ex te contraheret, ætatis effœtæ caducitate mitigare debuisti ; non extinctione vitæ florentis contrucidare : Amori ciuium respondere liberalitate præsentiæ ; non decessu accelerato decoquere : Ignes gloriæ in te accensos, robustæ vitæ spiritibus sustentare ; non permittere mortis afflatu tam intempestiuo restingui . Sed fallit me dolor ; Culpa vacas LVDOVICE ; rem intelligo. Nimiùm potens, nimiùm gloriosa futura videbatur superis Gallia, si te Principe diutiùs frueretur.

Perge igitur Princeps gloriose . Cœlum spe plenus pete ; titulis confide . Gloriam adæquasti maiorum tuorum ; solij capacitatem implesti. Adi Clodouæos, adi Carolos, adi Ludouicos ; Magnis Heroibus Magnus Heros permiscere . Illi te venientem excipient ; Laurearum pretium mirabuntur ; augustiori sedium suarum te in parte locabunt . Nos interea absentem te votis prosequemur ; Iustatibi IVSTO soluemus. Bonis fruemur per te Regno partis ; beneficiorum memoriam beneuolentia sempiterna colemus. Conscelabitur

labitur orbitatem nostram solii tui Hæres; cuius in lacteolis membris tua Virtus Herculea viget. Votis ille nostris adolescet, tui simillimus; par pietate; par studio religionis; par gloria: hoc vno dissimilis, quòd, quam tibi obtinere non licuit, vitæ diuturnitatem longissimam assequetur.

D I X I.

Ad Maiorem Dei Virginisque Matris Gloriam.

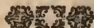
LVDOVICI XIII
COGNOMENTO IVSTI,
GALLIARVM ET NAVARRAE
REGIS CHRISTIANISSIMI

LAVDATIO FVNEBRIS,
HABITA IN SACELLO
PONTIFICVM VATICANO.

AD S. D. N.

VRBANVM VIII.
PONT. MAX.

A P. BERNARDINO DE BRAGELONGNE,
SOCIETATIS IESV.

ROMAE, Typis Hæredum Francisci Corbelletti 1643.
Superiorum Permissu.

ILLVSTRISSIMO, EXCELLENTISSIMOQVE D.

D. FRANCISCO DV VAL, MARCHIONI DE FONTENAY,

DOMINO DE MAREVIL, &c.

REGIS CHRISTIANISSIMI A SECRETIORIBVS CONSILIIS,

ATQVE APVD

VRBANVM VIII. PONT. MAX. ORATORI.

EGIVM virtutum ſpeculum tibi exhibeo, (Excellentiſs. Legate) *LVDOVICVM IVSTVM. Ad hoc cùm omnes boni fingere mores ſuos, tùm ex omnibus tuos tu maximè componere ſtuduiſti. Exitu certè adeo felix; vt, qui nobiliſſimis populis tantum Principem repræſentaret, nemo te vel ſæpius,*

 vel

vel sapientiùs sit delectus. Hæc, quam exaraui, rudis illius adumbratio est; tu multò expressior. Oculis illam lustra; ea te illigatum intelliges. Fecit hoc quippe cùm Regis omnium maximi amplitudo, tùm virtus tua. Virtus omnis LVDOVICAEA est. Proinde ea tu, qua polles, esse non potuisti; quin illius in te partem exhiberes. Imò, vt amplissima atque ex multarum societate concreta est tua; Ita de LVDOVICO multùm habet. Doleo me quidem paucissima de tam multis, quæ in illo fuerunt, effinxisse. Sed expressionem cæterorum non passus est locus, in quo erat opus collocandum. Magni speculi fragmentum exiguum, Magnæ Virtutis hæc Imago mutila est. Fragmentum tamen hoc tu ne abijce, hanc Virtutis particulam ne contemne: Pars exigua LVDOVICI Magnum Virum facit. Quare adumbrationem hanc quantulacunque est, benignus accipe: vt, quando iam spirante LVDOVICO non licet, at saltem effecto fruaris. Fruere verò; vt, quoniam ille te viuus animauit, nunc, quod sui Iuris est, in te pergat saltem ex parte viuere mortuus. Vale.

Excellentiæ Tuæ.

Addictissimus
Bernardinus de Bragelongne
Societatis Iesu.

LV-

LVDOVICI XIII
COGNOMENTO IVSTI,
GALLIARVM ET NAVARRAE REGIS CHRISTIANISSIMI.
LAVDATIO FVNEBRIS
AD S.D.N.
VRBANVM VIII.
PONT. MAX.

QVEM hac ætate ſuſpeximus; Lvdovicvm Maieſtate Regem, Virtute Iuſtum, Fortitudine Bellicoſum, Armorum potentia formidabilem, Victorijs & felicitate nulli Secundum (Beatissime Pater): Etſi hunc durum eſt dicere morte nobis ereptum, quem totius vota Galliæ immor-

talem eſſe voluiſſent; Tamen atrocitatem dicti vincit officium: Ne, ſi memoria funeris ferri non poſſet, iniuria fieret Fortiſſimo Principi; Cui halitus extremi vitæ, non minorem gloriam, quàm ætatis anteactæ valentes Spiritus conciliarunt. Equidem non inficior robuſti eſſe pectoris, eam cladem ferre fortiter; ſed à patriæ virtute ſim degener, ſi dolori ſuccumbo. Nam vt ab omni æuo Galliæ Regnum ſingulari cura complexus eſt Deus; Heroibuſque Maximis, quorum virtute floreret, locupletauit: Ita & à primis Regni fundati temporibus didicit Gallia, Magnas Magnorum Principum iacturas pati; ſic, vt nobis in vſu ſit, ad huius naturæ vulnera eruditum pectus afferre.

Qua ego re confirmatus vtcunque; de Chriſtianiſſimo Rege LVDOVICO XIII. ſic aggredior hoc loco dicere; vt ad hoc ſacrarium Pietatis, nihil niſi pium; ad hunc fontem Religionis, nihil niſi religioſum, prædicatione tam Chriſtiani Principis, allaturum me ſpondeam. Id efficiet illius Pietas ſingularis; Id, Religionis in Regno propagandæ ſtudium conſtantiſſimum.

Ac Regia certè LVDOVICI Pietate, haud ſcio an quæ illuſtrior vnquam extiterit. Hæc in illius animo, à primis incunabulis, ſemina ſua iecerat; quæ ſoli optimi opportunitatem nacta, & comprehenderunt facillimè, & breui ſpatio temporis

non

non adoleuerunt solùm; sed fructus etiam vberrimos protulerunt: Hæc pueritiæ altrix, hæc excultrix adolescentiæ, hæc consequentis vitæ perpetua comes. Animum sapientiæ lacte vegetauit, neruis roborauit, auxit ornamentis. Quippe quam tu ætatem in LVDOVICO deprehendes, à qua se Pietas vel tantillùm seiunxerit? Egressum è cunis excepit, dum authoritate Patris grauissimorum virorum institutioni commissus est; Adolescentiæ cursum rexit, dum per omnes illius ætatis illecebras illæsum circumduxit; Virum vbique comitata est, dum in omnibus Regni vrbibus eximiæ vestigia probitatis impressa reliquit.

Quæ si persequi singula, si recensere voluero, finem non faciam. Quod retineat memoria temporum; quod amet Gallia; quod, qui me audiunt, admirentur; imitentur omnes, hoc dico; Maluisse LVDOVICVM, de Regni ac de vitæ gradu deijci, quàm vllius vnquam sceleris aspersione contaminari. Hoc decretum, conceptis verbis, suscepit Adolescẽs, hoc Vir sæpiùs iterauit, hoc tota ætate, re factisque comprobauit. O vtinam fas nobis hìc esset, tam Piæ Mentis adyta penetrare, scrutari recessus, sensus intimos intueri! quæ Virtutum spectacula se nobis obijcerent?

Fidem videremus rerum diuinarum, fundamentis excitatam firmissimis, animi sedem altis-

ſimam occupaſſe, Leges Rationi præſcribere, ductum moderari, omnem quam velit in partem flectere. Incendia ſentiremus Charitatis, quibus tam Auguſti Regia pectoris conflagrauit. Audiremus ſuſpiria, quibus, dum vixit, ad æternitatem anhelauit. Sed hoc ingredi ſacrarium, non cuiuſuis eſt; quibus patuit, iſta relinquo.

Quod erupit foras, quod oculis, quod auditu perceptũ eſt, id commemoro. Illum vidimus ante aras, orandi ſedulitate, ſilentij reuerẽtia, bonis omnibus pietate prælucere. Vidimus ad cæleſtes epulas accedentem, nunc contremiſcere totis artubus, rei maieſtate correptũ; Nunc lacrymis præ teneritudine colliqueſcere. Quibus tantæ Pietatis indicijs quid eſſe poteſt in Principe laudabilius, cuius mores in ſubditorum animos tacitè transfunduntur? Quid vtilius Aulæ? quid Regno? quid Religioni cõmodius? Enimuero ita Domeſticis profuit Pietas Lvdovici, vt quibus officium erat illius hærere lateribus, ij caſtigatiſſimis moribus eſſe tenerentur; Ita Regno, vt Regem æmulari qui vellet, ei eſſet ad colendam vitæ ſanctimoniam magnis viribus contendendum; Ita denique Religioni, vt eorum non pauci, quos error à fide abduxerat, in eam intuentes, eiuſque ſplendore perculſi, palàm exclamauerint; Non poſſe non eſſe alieniſſimam ab errore Religionem eam, quæ

tantis

tantis diuini amoris æstibus vultum, pectus, animum, LVDOVICVM denique totum inflammaret.

Sed hæc ornamenta fuerint priuatæ Pietatis; Quod superest, nisi Regiæ esse non potuit. Studium dixi propagandæ Religionis, in LVDOVICO fuisse constantissimum. Dicti fidem facit Gallia; Veritas, totius Europæ conscientia tenetur; Magnitudinem, omnium temporum memoria celebrabit.

LVDOVICVM vidit Gallia, Duce Religione, Comite Pietate, suas Prouincias cum florentissimis copijs sæpius peragrantem, accisis Ecclesiæ rebus fortiter consulere, salutem conciliare, restituere dignitatem. Vidit in ipso adolescentiæ flore, cùm primùm regni gubernacula capessiuit, post composita dissidia Principum, in Benearniam arma conuertere; quibus & restitutionem bonorum, quæ Religionis hostes Catholicis eripuerant, & sacri cultus restaurationem summa cum strenuitate procurauit. Vidit, breuissimo pòst tempore, perduellium iniurijs atque improbitate extimulatum, copias iterum conscribere; Occupato Salmurio, velut effractis foribus, per omnes Prouincias, in quibus Hæresis castra locauerat, iter carpere victorijs gloriosum; Pictonum Angeriacum in deditionem recipere; Pontes Santonum, Cleriacum Aginnensium, Aquitaniæ, aliarum

rumque Prouinciarum vrbes prope infinitas maxima cum perduellium ſtrage ſubigere. Quibus in omnibus, Deus immortalis! quam feliciter, quam piè, quàm fortiter verſatus eſt LVDOVICVS! Felicitatem æternitati commendabunt expeditiones difficillimæ, quæ incredibili celeritate confectæ, potiorem omni ſpe fructum attulerunt: Pietatem, Aræ mediis in caſtris excitatæ; vſus ſacrorum militibus imperatus; Religio, adminiſtrationis rerum caſtrenſium in partem vocata: Fortitudinem, pericula capitis ſexcentis in locis adita; laborum militarium tolerantia ſingularis; atque in perficiendis operibus, Animi contra omnia tela robur firmiſsimum.

Quæ etſi eximia per ſeſe ſunt, & Heroe abſoluto digniſsima; tamen in LVDOVICO nō niſi adoleſcētis ætatis rudimēta fuerūt, quibus æui maturioris virtuti proluſit. Vidit enim, vidit eadē Gallia Fortiſſimum Principem, adulta ætate, ea perficere ad Eccleſiæ res dignitatemque tuendam; quæ non anteriorum modò temporum gloriam, ſed etiam præſentium vota omnia ſuperarunt. Vidit arcem illam impietatis Rupellam, quæ tot Regum conatus luſerat, poſt obſidionem laborioſiſsimam, poſt frænata aggeribus maria, poſt diſsipatas Cōfæderatorum claſſes, ad deditionem glorioſiſsimè cogere; Religionem ſecum in Vrbem trium-

pho

pho inducere; expiare Templa; restaurare Aras; Cultum sacrorum, qui tot annos extinctus iacuerat, in pristinam lucem dignitatemque reuocare. Vidit, hoc impiæ fraudis exciso capite, membra cætera, paucissimis mensibus, quà ferro, quà flamma, quà, dum res tulit, benigna etiam manu studiosè purgare; Prouincijs, quæ belluæ pestilentis afflatu enectæ languebant, medicinam procurare; Montem Albanum, qui secundas in impietate ab Rupella tenuerat, legum ac Religionis patientem efficere; Pessulanum pertrahere ad obedientiam; Nec priùs demum contentionem deponere, quàm in omnibus regni partibus incolumitatem Religioni sempiternam peperisset. Hæc vidit Gallia; hæc Europa suspexit; hæc Posteritas cùm accipiet, obstupescet quidem rerum magnitudine; mirari tamen, hoc Rege, desinet. Nimirum viuebat in Heroe nostro virtus Herculea, quæ Lernæum virus ferre non poterat. Hydram vt vidit, congredi necesse habuit; & eo certamine, quo illam peteret, aut vincere, aut mori.

His laboribus Herculis nostri districta ætas maximam ad partem fuit: His aditum sibi fecit ad gloriam, quæ consequentis vitæ cursum ornauit: Cuius amplitudinem vt ignorat nemo, ita nec difficile est hoc loco præteriri. Sileri tamen

hoc

hoc à me non poteſt ; Chriſtianiſsimum Principem , poſt pacatam Galliam , bellum non niſi ægrè, voluntate pacem ſecutum fuiſſe : Atque inter bellorum incendia, non tam fortunæ muneribus , quàm optatæ pacis amore delinitum, tranquillitatem victorijs omnibus ſibi chariorem, & votis & conſilijs quæſiuiſſe .

Talem Athletam virtutis , talem Olympionicen pollicita ſibi olim erat Gallia (BEATISSIME PATER) dum auſpicijs tuis ſacro fonte ablutus, Religioni nomen dedit . Hoc ille titulo non minùs, quàm hæreditario, Primogeniti Eccleſiæ prærogatiuam poſtulabat, promittebat officia, ornamenta requirebat . Quæ cùm Gallia iam tùm in Puero præſentiret, ſperaret in Viro, in Sene deſideraret ; Præſenſioni fidem inuenit, ſpe potita eſt , ſed excidit votis . Conſeneſcere Laureato non licuit; grauitati palmarum ætas robuſta ſuccubuit; Virtutem Virtus extinxit . Exantlati labores , expeditionum moleſtiæ , pectoris curæ , ſpiritus generoſi , corpus attriuerant ; Vegetare ſe diutiùs in fatiſcente domicilio Mens Auguſta non poterat . Hoc ſenſit LVDOVICVS, hoc vidit ; cùm importuniſsimi morbi conflictatus ærumnis , exhauſtus diuturnitate; Forti, & intrepido animo , vt cætera ſemper omnia , mortem in-

intuens; Vitæ minimè cupidus, præclarè factorum conſcientia hilaris, erectus ſpe præmij, de adornando deceſſu cogitare ſedulò cæpit; rationes totius vitæ ad examen accuratiſſimum reuocare; Animum confeſſione purgare, cæteriſque religionis officijs piè, vt ſemper, ac ſanctè defungi.

Quo in articulo, cùm multa præclarè & dixit, & fecit; tùm hærent animo, hærebuntque ſemper illæ voces, pio Principi glorioſæ; quibus Fortiſſimos viros, genere omni gloriæ, ſi religionem exceperis, omni laude florentes, religioſiſſimè compellauit. Diuelli ſe quidem ab hac vita non repugnantem; dolorem tamen hunc maximum ex ea reportare, quòd tantos viros, quos in omnibus regni negotijs præclarè verſari viderit, in fide non viderit; Teſtari diuinum Numen, ad cuius tribunal pergeret, extra Eccleſiæ Catholicæ ſepta nullum eſſe ſaluti locum; Hortari, monentem ne reſpuerent, periculum præcauerent, reſipiſcerent. Qua ille voce tanquam cygnea, decurſæ vitæ pietati reſonans; poſt diuturni morbi iactationes grauiſsimas, poſt crebros vehementeſque conflictus, ſummo omnium luctu, Aulæ conſternatione, Galliæ orbitate, dignam immortalitate animam exhalauit.

Ignoſce Lvdovice. Vox iſta doloris eſt. Ego

te

te, qui Iustissimus in vita fuisti, hac morte tua iniustum prædicabo. Vsuram tui nimiùm breuem commodasti tuis, diuturniorem debuisti. Tu Galliæ Pater, Tu Ciuium Amor, Tu Aulæ splendor & gloria: Galliæ orbitatem, quam ex te contraheret, ætatis effœtæ caducitate mitigare debuisti; non extinctione vitæ florentis contrucidare: Amori ciuium respondere liberalitate præsentiæ; non decessu accelerato decoquere: Ignes gloriæ in te accensos, robustæ vitæ spiritibus sustentare; non permittere mortis afflatu tam intempestiuo restingui. Sed fallit me dolor; Culpa vacas LVDOVICE; rem intelligo, Nimiùm potens, nimiùm gloriosa futura videbatur superis Gallia, si te Principe diutiùs frueretur.

Perge igitur Princeps gloriose. Cœlum spe plenus pete; titulis confide. Gloriam adæquasti maiorum tuorum; solij capacitatem implesti. Adi Clodouæos, adi Carolos, adi Ludouicos; Magnis Heroibus Magnus Heros permiscere. Illi te venientem excipient; Laurearum pretium mirabuntur, augustiori sedium suarum te in parte locabunt. Nos interea absentem te votis prosequemur; Iusta tibi IVSTO soluemus. Bonis fruemur per te Regno partis; beneficiorum memoriam beneuolentia sempiterna colemus. Consolabitur